
Císařský řez s happy endem. První již léta páně 1337 v Praze

Císařský řez s happy endem. První již léta páně 1337 v Praze

V úterý 13. prosince se uskutečnilo setkání u kulatého stolu na téma Praha 1337: Místo, kde byl proveden první císařský řez, kdy přežila současně matka i dítě. Diskuze probíhala ve Vlasteneckém sále Karolina za přítomnosti hostů doc. MUDr. Antonína Pařízka, CSc., vedoucího lékaře perinatologického centra Gynekologicko-porodnické kliniky 1. LF UK a VFN v Praze, a doc. PhDr. Václava Dršky, Ph.D., z Ústavu světových dějin FF UK.

Setkání zahájil prorektor pro vnější vztahy UK prof. PhDr. Martin Kovář, Ph.D. Připomněl, že se jedná o přednášku, jejímž tématem je zrození člověka. „Myslím, že v předvánočním čase je to hezké zakončení roku Karla IV.,“ řekl prof. Kovář. Poté předal slovo doc. Antonínu Pařízkovi, který posluchačům přiblížil téma výzkumu. Císařský řez je v současné době nejčastější porodnickou operací, jejímž prostřednictvím přichází na svět každé čtvrté, v některých zemích dokonce každé třetí dítě. Přitom se jedná o relativně mladý chirurgický zákrok. „Lékaři donedávna neuměli operovat břicho, protože taková operace vyžaduje hlubokou anestezii. Ta však byla poprvé demonstrována až v roce 1846,“ vysvětluje Pařízek. Přesto se o císařský řez lékaři pokoušeli, většinou v situacích, kdy nebylo možné porodit přirozenou cestou. V souvislosti s takovou operací umíralo až 90 % rodiček. „Pokud operovaná žena nezemřela vinou traumatického šoku z bolesti, pak většinou vykrvácela nebo zemřela na otravu krve,“ doplňuje Pařízek. Jsou ale popsány jednotlivé případy jako výjimky, nejstarším zdokumentovaným případem císařského řezu, při kterém přežily rodička i dítě, je porod z roku 1500 ve Švýcarsku. Výzkum českých vědců naznačuje, že první takový případ se mohl odehrát již v roce 1337 v Praze. „V práci se promítají dva paralelní přístupy s vlastní metodologií dvou různých oborů, jejichž závěry bylo možné porovnat,“ přibližuje studii historik Drška. Na historicko-medicínském průzkumu, analýze pramenů a kritické interpretaci pramenů se podílela také historička lékařství prof. PhDr. Milada Říhová, CSc., z 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

Studie naznačuje, že se císařským řezem možná narodil nevlastní bratr českého krále a pozdějšího císaře Karla IV., Václav Lucemburský. Jeho matkou byla Beatrix Bourbonská, druhá choť českého krále Jana Lucemburského. Svědčí pro to některé historické podklady, například latinské oznamovací dopisy, v nichž bylo výslovně zmíněno, že u matky nedošlo k porušení těla. Další prameny jsou pozdějšího data. Patří mezi ně vlámská rýmovaná kronika Brabantsche Yeesten, ve které autor neskrývá svůj údiv nad zákrokem, o kterém „nikdy neslyšel, že by byl proveden – s výjimkou Julia Caesara, podle něhož dostal i své jméno –, nicméně tvrdí, že budoucí vévoda byl vyňat z matčina těla a rána se zhojila“. Na základě kritické interpretace pramenů došli historici k závěru, že Beatrix musela podstoupit mimořádně těžký, něčím výjimečný porod.

Jak je možné, že rodička nezemřela na následky operace? „Došlo nejspíš k mnoha shodám okolností,“ přiznává Pařízek. Přispěl k tomu zřejmě i fakt, že Praha byla v této době centrem vzdělanosti, sám král Jan kolem sebe shromáždil řadu vynikajících lazebníků a ranhojičů. „Beatrix pravděpodobně během porodu upadla do bezvědomí. Není také vyloučeno, že ji považovali za mrtvou,“ vysvětluje Pařízek, proč mohli tehdejší lékaři přistoupit k císařskému řezu. Hlavním úkolem pak bylo vyjmout dítě z matčina těla a pokřtít jej, jinak by novorozeně nemohlo dosáhnout spásy. Bolest z operační rány mohla být následně příčinou probuzení a stresová reakce mohla zabránit vykrvácení.

Beatrix žila až do roku 1383 a žádné další děti již neporodila. Snad jako poděkování za tento zázrak obdrželo dítě jméno jednoho ze zemských patronů, které bylo jinak vyhrazeno členům přemyslovského rodu. „Neumím si jinak vysvětlit, proč by dva Francouzi dávali svému potomkovi slovanské jméno Václav,“ dodává Pařízek. Otec Jan Lucemburský navíc již jednoho syna Václava měl – nebyl jím nikdo jiný než budoucí český král a římský císař Karel IV.